

ROMANTICKÁ PRÓZA

Pro romantickou prózu je charakteristická snaha o širokou přístupnost ze strany čtenářů, především z vyšších a středních vrstev - číst ve velkém začínají i ženy;

– móda „podčárníků“, která do Brazílie přišla ve 30. a 40. letech 19. století.

Vlastenecky orientovaný romantismus charakterizuje sociální zájem spisovatelů o ustavení národní literární tradice; snažili se přispět k budování nové Brazílie - nové jak politicky, tak ideově;

- romány sentimentální a hrdinské, venkovské i městské.

První brazilský romantický román:

***O Filho do Pescador*, 1834 – Antônio Gonçalves Teixeira e Sousa.**

JOAQUIM MANUEL DE MACEDO (1820-1882)

Povoláním lékař, ale také novinář, politik a profesor.

Černovláska (Moreninha), 1844

- dílo vstoupilo do dějin jako první důstojný městský román v brazilské literatuře (později v tomto žánru dosáhne mistrovství Machado de Assis);
- příběh se odehrává v Riu de Janeiro v polovině 19. století, jeho půvab tkví v prostotě vyprávění;
- Moreninha je okouzující dívka Carolina s níž mladičký Augusto prožívá první lásku;
- román měl velký úspěch především u ženského publika.

Manuel de Macedo napsal i další romány, básně, mravoličné kroniky, cestopisy, drama, ale žádné další dílo nebylo již tak úspěšné.

MANUEL ANTONIO DE ALMEIDA (1831-1861)

Pocházel z rio de janeirské střední vrstvy; byl korektorem a redaktorem deníku *Correio Mercantil*; nepříliš systematicky studoval medicínu.

Ve 22 letech publikoval v novinách na pokračování svůj jediný román „Paměti policejního seržanta“.

Ve svých třiceti letech se rozhodl zlepšit svou finanční situaci vstupem do politiky a kandidoval na poslance provincie Rio de Janeiro. Na jedné z cest za svými voliči, utonul při ztroskotání parníku, na kterém se plavil.

Paměti policejního seržanta (Memórias de um Sargento de Milícias), 1854, 1855

Původně vycházel na pokračování (folhetim).

- V době sladkobolných románů Almeida napsal zábavné, ironické a uštěpačné dílo – satirický román s prvky parodie;
- připomíná pikareskní román (*píkaro* – antihrdina z nižších vrstev, díky své vychytralosti a amorálnosti dokáže přežít ve zkorumpované společnosti vyšších vrstev);
- zápletkový román, který popisuje dobrodružství syna portugalských přistěhovalců, Leonarda: po pestrém dětství a mládí přichází ironický happy end v podobě sňatku s hloupoučkou Luisinkou a povýšení na policejního seržanta;
- na rozdíl od Alencara a dalších dobových autorů nerozděluje postavy na dobré a zlé, nesoudí je, jen popisuje – Leonardo je *malandro*, dobrodruh, vychytralý šejdík, nefalšovaná a bezelstná amorálnost, je typickým antihrdinou; tento typ protagonisty se stane velice důležitým v brazilské literatuře (vyvrcholí v Macunaímovi).

Jde o velice ojedinělé dílo své doby s prvky naturalismu.

JOSÉ DE ALENCAR (1829-1877)

Vlastenecky orientovaný autor.

Napsal 21 románů, ve kterých se pokusil uchopit celou Brazílii v její minulosti i přítomnosti, ve městě i na venkově, pobřeží i vnitrozemí.

Má široký záběr v tématech svých románů, které se týkají celé Brazílie – město, venkov, černoši, indiáni, městské i lidové vrstvy

- stane se vzorem národního stylu.

Narodil se v Ceará, ve vzdělané a politicky angažované rodině – jeho otec byl senátorem.

Vystudoval práva v São Paulu a Olindě, inspiroval se četbou francouzských, anglických a amerických romantických autorů.

Nejproslulejší jsou jeho romány, které mají romanticko-nativistický sklon k historii.

Byl také novinářem – psal fejetony literární, ekonomické i politické; byl rovněž aktivním konzervativním politikem – byl poslancem a později ministrem spravedlnosti. Jako hlubokou osobní prohru považoval své neschválení jako doživotního senátora. Na konci života zahořkl a stáhl se do ústraní, ale nadále psal.

Impulsem k publikování prvního Alencarova románu, ***Vládce pralesa (O Guarani)***, byla polemika ohledně eposu *Spolčení Tamoiů*, Gonçalves de Mahalhães, vydaném v roce 1856. Kolem díla se brzy vytvořily dva tábory – ti, kteří jej obhajovali (již zmíněný Porto-Alegre nebo brazilský císař Pedro II.) a jeho odpůrci - mezi ně se řadil právě Alencar.

Již v roce 1857 José de Alencar publikuje zmíněný historický román, který se zároveň stane jedním z vrcholných děl brazilské romantické indianistické literatury a svého autora proslaví;

Vládce pralesa (O Guarani, 1857) byl nejprve uveřejňován na pokračování

v *Diário de Rio de Janeiro* a vzápětí vydán i knižně.

Vládce pralesa / O Guarani

Příběh se odehrává na poč. v 17. století a jeho protagonistou je indiánský bojovník z kmene Guarani, Peri. Ten se zamiluje do Cecílie, dcery portugalského šlechtice Antonia de Mariz, který přenesl své léno do Brazílie, aby se nemusel sklonit před kastilskými králi, kteří v té době Portugalsku vládli. Peri uskuteční několik hrdinských činů kvůli plavovlasé modrooké Cecílii. Na závěr příběhu je pevnost rodiny šlechtice de Mariz obléhána Aimory a díky zradě jednoho italského dobrodruha vylétí do povětří. Zamilovaný pár, Peri a Cecílie, se zachrání na palmovém kmeni, který je unáší povodní do jakéhosi ráje.

Příběh se stal předlohou první brazilské opery, složené Carlosem Gomezem, který s ní v roce 1870 dobyl italskou La Scalu.

Díky postavě Periho vytvořil mýtus dobrého divocha bez bázně a hany (Mário de Andrade s ním v rámci modernistického hnutí polemizuje postavou Macunaímy, domorodcem se spoustou negativních rysů).

Alencarovu románovou tvorbu můžeme rozdělit do tří skupin.

Indiánské legendy:

Vládce pralesa (O Guarani), 1857; *Iracema*, legenda z Ceará, 1865 – lyrická próza, jedno z jeho nejlepších děl; *Ubirajara, tupijská legenda*, 1874.

Městské romány: jsou psychologickými sondami do městského prostředí;

Lucíola, *Diva*, *Gazelí nožka (A pata da gazela)*, *Zlaté sny*, ***Paní (Senhora)***, *Vtělení (Encarnação)*, *Stříbrné doly (As minas de prata)*, 1866 *Guerra dos Mascates (Válka šejdířů)*, 1870 – mascates / potulný prodavač – v národněosvobozeneckých bojích tak byli označováni Portugalci).

Regionalistické romány:

O Gaúcho (Gaučo), 1870), *O tronco do Ipê (Trubačový kmen)*, 1871), *O Sertanejo (Chlapec ze sertaa)*, 1875)

Důležitý byl Alencarův přínos po jazykové stránce – snažil se vytvořit brazilský jazyk, který se měl nezávisle na svém evropském vzoru přizpůsobit „prostotě“ indiánského myšlení a vyjadřování

- polemika především s portugalskými puristy, kvůli používání tupinismů a brasileirismů.

Regionalismus

V romantismu se rodí regionalismus jako literární směr, který se vymezuje proti upadajícímu indianismu a městské próze

- opěvování venkovského člověka, jeho zvyků, venkovského prostředí, atd.

Podstatu „brazilství“ spatřuje v jednotlivých venkovských částech Brazílie, většinou oblasti SV (Bahie, Pernabuco), které zůstávají ryzí a autentické, protože nepodléhají cizím vlivům, jako např. velká města potažmo oblast JV (především státy São Paulo a Rio de Janeiro jako kulturně a hospodářsky nejvyspělejší části země).

BERNARDO GUIMARÃES (1825-1884)

Narodil se v Ouru Preto, studoval práva spolu s básníky druhé romantické generace (Aureliano Lessa, Álvares de Azevedo); byl soudcem v Catalão a později profesorem rétoriky a poetiky, latiny a francouzštiny, a hlavně bohém.

Přestože se věnoval i poezii, do brazilské literatury vstoupil jako romanopisec.

Otrokyně Isaura (A Escrava Isaura), 1875 – abolicionistický romantický román o bílé otrokyni.

Jeho dalším významným románem je *O Seminarista* – problém celibátu.

Věnuje se sice společensky důležitým tématům své doby, vše je ale velice zidealizované, počínaje popisem krajiny a postav.

Byl spoluzakladatelem Epikurejské společnosti

– pro pobavení členů psal *bestialógicos* – rýmované nesmysly, které popouštěly uzdu literárnímu podvědomí ještě dávno před surrealismem – postup mechanického vytváření textů (inspirace anglickými nonsensy).

Psal romantické básně, ale i satanské texty (*Orgia dos duendes/Skřetí orgie*) a básně obhrouble posměšné.

Visconde de Taunay (Rio de Janeiro, 1843-1899)

Vnuk francouzského malíře, který do Brazílie přišel s královským dvorem prince regenta Jana v roce 1808.

Inocência (*Nevinnost*), 1872 – jeho nejúspěšnější román;

- jednoduchost a dobrý vkus;
- pozorovací talent, popis regionálních zvyků, dialogy postav v místním nářečí – vše působí velice věrohodně;
- dílo se dočkalo více než 30 vydání a řady překladů.

Franklin Távora (Ceará, 1842 – Rio, 1888)

Militantní regionalista – kritizoval Alencarova Gaúcha – každý autor má psát jen o kraji, který je mu vlastní.

Kladl do kontrastu „literaturu Severu“ k ostatním brazilským literaturám, jako nejautentičtější a nejvíce reprezentující Brazílii.

Napsal román ***O Cabeleira***

– téma banditů ve vnitrozemí jako výsledek chudoby a bídy.

Historiografie

Historiografie byla v této době podporována císařem Pedrem II., který byl mecenášem brazilské kultury rozhodnutým ji konsolidovat.

1838 – založení Brazilského historického a zeměpisného ústavu,

Instituto Histórico e Geográfico Brasileiro, kolem kterého se soustředili nejdůležitější národní historici a další vědci;

cílem bylo vytvořit ideologicky i vědecky podloženou národní identitu.

FRANCISCO ADOLFO DE VARNHAGEN, Vikomt Porto-Seguro (1816-1878)

Syn německého vojenského inženýra;

dostalo se mu německé výchovy, které se později projevilo v puntičkářském zkoumání dokumentů a v zálibě v mnohostranné kosmopolitní vzdělanosti.

Obecné dějiny Brazílie

História geral do Brasil, vyšla postupně ve dvou svazcích, 1854-1875.

Psal i studie o portugalské středověké literatuře a monografie o zakladatelích brazilské literatury (Eusébio de Matos, Gonzaga, Antonio José da Silva...)

Panoramatické, syntetické dějepisectví psané „shora“.

JOAQUIM FELÍCIO DOS SANTOS (1828-1895)

Liberální protipól centralistické ideologie Varnhagenovy – věnoval se regionálnímu historickému žánru:

Paměti diamantové oblasti (*Memórias do Districto Diamantino*).

COUTO DEMAGALHÃES (1837-1898) - historik, zeměpisec, antropolog sertanismu

Divoch (*O Selvagem*, 1876)

- encyklopedie brazilského domorodce – původ, obyčeje, prostředí, jazykový kontext

- legendy v původním jazyce tupí.

Goiásané (*Os Goianezes*, 1860) – indianistický historický román – legenda o založení São Paula.